

Hortensia PAPADAT-BENGESCU (8 decembrie 1876, Ivești, jud. Tecuci/Galați – 5 martie 1955, București) este prozatoare și autoare dramatică. Fiică a Zoei Ștefănescu, profesoară, și a lui Dimitrie Bengescu, ofițer, frate cu generalul Gheorghe Bengescu-Dabija (dramaturg și traducător), urmează, între 1887 și 1894, ca elevă internă, cursurile Institutului de domnișoare „Dimitrie Bolintineanu” din București. La vârsta de 20 de ani, se căsătorește cu magistratul Nicolae N. Papadat, mariaj din care s-au născut, în perioada 1898-1906, cinci copii.

Debutează publicistic în 1912, în ziarul conservator „La Politique”, cu articolul *Sur la mort de Petre Liciu*, semnat cu pseudonimul Loys. Peste un an, îi apare în revista „Viața românească” proza poetică *Viziune*. În 1919, susținută de George Topîrceanu, publică volumul de proză *Ape adânci*. Întreține o corespondență bogată cu G. Ibrăileanu. Frecventează cenaclul lui E. Lovinescu *Sburătorul* și este prezentă cu texte în revista cu același titlu.

După debutul cu *Ape adânci*, publică volumele de proză: *Sfinxul* (1920), *Femeia în fața oglinzei* (1921), *Balaurul* (1923), *Romanță provincială* (1925), *Desenuri tragice* (1927), *Logodnicul* (1935). Este autoarea pieselor de teatru *Povârnișul* (1915) și *Bătrânul* (1920). Începând cu anul 1925, publică romanele ciclului Hallipa – *Fecioarele despletite* (1925), *Concert din muzică de Bach* (1927), *Drumul ascuns* (1932), *Rădăcini* (1938) –, care „alcătuiesc a doua noastră cronică de familie, după aceea a lui Duiliu Zamfirescu, și trebuie considerate împreună” (Nicolae Manolescu). În același ciclu va fi încadrat și romanul *Străina*, scris între 1942 și 1955, pierdut, apoi reconstituit de Gabriela Omăt și publicat în 2013.

Hortensia Papadat-Bengescu a fost membră a Societății Scriitorilor Români (din 1921) și a Societății Autorilor Dramatici Români (din 1923). În 1936, a primit Marele Premiu al Societății Scriitorilor Români.

Hortensia PAPADAT-BENGESCU

Drumul ascuns

Roman

POLISALM

Partea I

Cap. 1

Căsătoria doctorului Walter și prezența Lenorei, soția lui, nu adusese nicio tulburare sanatoriului Walter. Totul funcționa în ordinea desăvârșită de mai înainte. Privit de aproape, mai ales, sanatoriul Walter era o instituție măreață. Corpul de casă vizibil de pe șosea, la stânga rondului întâi ce leagă Calea Victoriei cu alea de plimbare a păduricii bucureștene, clădire cu aspect de castel bavarez, era numai Centrala instituției; trei pavilioane impunătoare și noi erau simetric repartizate înapoi în mijlocul parcului și legate de corpul principal prin lungi coridoare: pavilionul de chirurgie, cel de boli interne și cel de boli nervoase; în fund, izolat sub ocrotirea brazilor și a teilor se afla un al patrulea pentru contagioase, cu stil de adevărat pavilion de vânătoare.

De fapt, castelul bavarez și pavilionul tirolez, fusese clădite de prințul Barodin, însurat cu o prințesă Basarab. Cumpărat de bătrâna Efraim, cunoscută banchereasă, atunci când Barodin lichidase pentru a se retrage definitiv la Paris, palatul fusese strecurat drept dar de Crăciun în pantoful de lac al tânărului doctor Walter. Era o poveste veche și acum aproape uitată că văduva Efraim plătise scump amorul tânărului Walter. Câțiva bucureșteni își aminteau să fi văzut înaintea războiului, înapoia ferestrelor caselor vechi din Calea Victoriei, pe banchereasa Efraim, grasă, cu tample supărător de negre, încadrând obrajii cu trei rânduri de guși, separate de trei rânduri de smaragde, pe care părea că le poartă și noaptea, încarnate fiind acolo în dungile gâtului, o sculă de sultană, căzută cine știe când și cum micului Efraim, temutul stăpân al mării finanțe neoficiale. Micul Efraim, marele bancher, nu murise încă la apariția frumosului Walter și-l înscri-

Editura Polisalm

Str. Petru Zadnipru, nr. 15/2, of. 23, MD2044, mun. Chișinău

Email: polirom.md@gmail.com

Tipar: Bons Offices

Aprobat de Comisia de selecție pentru editarea cărții naționale
și editat cu contribuția Ministerului Culturii.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Papadat-Bengescu, Hortensia.

Drumul ascuns: Roman/Hortensia Papadat-Bengescu. – [Chișinău]:
Polisalm, 2026 (Bons Offices). – 268 p. Cu contribuția Ministerului Culturii.
ISBN 978-9975-3713-1-5.

821.135.1-31

P 28

sese cu înțelepciune la rubrica cheltuielilor necesare. Palatul Barodin îi fusese dăruit însă lui Walter abia după moartea soțului ei. Salema Efraim avusese scrupule conjugale și un respect relativ față de Efraim, așa că își îngăduise unele lucruri și pe altele nu. Efraim avusese și el îngăduințele lui cu igiena uriașei sale soții și unele scrupule negustorești față de dânsa. La originea averii sale se afla zestrea Salemei, adică o dugheană de fructe din Pireu, unde Efraim purtase de mult, atârnată cu un șnur de gât, o tablă cu smochine, stafide și alte fructe de Orient. Primele câștiguri Efraim le dase pe din două: jumătate lui și jumătate Salemei – și tot așa mai pe urmă; în felul ăsta, la vârsta de cincizeci de ani, când fidelitatea Salemei încetase, capitalul ei propriu era însemnat. Mai uimitor fusese gestul testamentar al lui Efraim, ce mai lăsase Salemei parte bună din avere, dovedind că douăzeci de ani de credință la tinerețe însemnau pentru el mai mult ca cei zece ani de părăsire la vârsta periculoasă; restul averii mersese la familie și la unele instituții susținute de Efraim, care, fără a fi filantrop, vroia totuși să-și supraviețuiască. N-aveau copii. Un băiețel murise de mult, născut și acela prea curând după căsătorie.

Văduva Efraim lăsase tot avutul ei doctorului Walter. E drept că murise la șaptezeci de ani, cu o sută douăzeci de chile și cu titlul de amantă a lui, sacrificiu vrednic de răsplată, mai ales că nu fusese vorba de o sinecură. Închipuirea se întoarce pudică de la cercetarea unei astfel de legături; refuză să cerceteze întunecimile sufletului și obscurele vedenii trupești. Doctorul Walter părea, de altfel, a fi dorit puternic reabilitarea pe căile ce-i erau cu putință; avea o mare pasiune pentru tot ce era obiect de artă: pictură, bibelou, mobilă, tapițerie, pasiune ce-l apropiase mult de bancherul Efraim, colecționar el însuși și care anume lăsase Salemei obiectele lui de preț, știind că astfel vor fi stăpânite cu dragoste de către Walter. Pentru Efraim obiectele de artă reprezentau satisfacția de a plasa totuși capitalul în chip sigur, deși fără de dobândă. Lui Walter rafinarea delicată a obiecte-

lor îi da o compensație prin stări pur contemplative către făpturi neînsușite. Încă de la început tânărul Walter se arătase disprețuitor cu banii astfel câștigați; era cheltuitor, neprevăzător cu ziua de mâine, în stare să se îndatoreze pentru o cupă rară sau un sipet cizelat. Bătrâna Efraim plătea totul cu mare bucurie. O mulțimea risipa tânărului estet, după lunga trudă de agonisire a zarafului Efraim, iar lista orgiilor amantului ei o mulțimea prin enumerarea ei liniștitoare: 25.000, pocalul Lalique; 18.000, caseta venețiană; 125.000, un Van Beers autentic... Femeile ar fi costat poate mai puțin, dar ar fi trezit gelozia uriașei voluptoase. Intrau, oare, totuși în colecția de artă a lui Walter și femei frumoase? Foarte puține și trecător. Walter căpătase pentru femei un dezgust din cauza Salemei, dezgust pe care-l are către cea mai fină gustare cineva nevoit să suporte mereu un banchet.

Intern în clinica particulară a marelui chirurg Proda, Walter muncea ca un rob când Salema Efraim, atunci în vârstă de cincizeci de ani, suferise o operație. Walter pe atunci era un tânăr zvelt, cu o bărbăță castanie în jurul unui obraz de Christ de ivoriu, cu ochi albaștri, deschiși extatic și prelung spre tâmpilele transparente, cu buze roșii ca de vopsea și cu părul castaniu-roșiatic, ondulat ușor în jurul unei frunți mate, fizic fără de niciun raport cu moralul uscat al tânărului ambițios, fizic de care nu-și dăduse până atunci seama, deoarece în preocuparea lui ambițioasă îndepărtase, fără aproape să le observe, avansurile studentelor amorezate.

Salema Efraim, de cum se putuse rezema între perine, după operație, îi propusese afacerea în cifre clare: zece ani de medicină robotnică și norocoasă nu i-ar fi putut aduce de-atunci încolo un sfert măcar din ce-i oferea banchereasa. Walter primise; avusese însă precauțiunea să pună condiția că nu-și va părăsi cariera. El năzuise și se trudise până atunci pentru gloria științifică; acum, când se vindea, vrea cel puțin să cumpere firma aparentă a gloriei, reputația. Era primul dezgust de el și prima înșelăciune de sine. Salema n-avea niciun interes deosebit în privința asta.

Atunci când Walter primise târgul, nu-și dase seama deodată de ceea ce a primit, decât cel mult în cifre; abia pe urma avea să înțeleagă ce reprezentau cifrele reci. Salema Efraim avea despre iubire o concepție potrivită cu originile ei levantine și cu făptura ei; lenea ei orientală avea nevoie de plăcere drept orice activitate, iar viciul la dânsa, vechi cu mult dinainte de Efraim, se întindea acum pe suprafețe mari. Cei douăzeci de ani de fidelitate erau iluzia lui Efraim, deși Salema până atunci nu avusese decât aventuri obscure, al căror josnic pomelnic ea singură îl cunoștea.

După ce Walter aflase ce târg a primit, rămăsese tot de fildeș și cu ochii de topază, dar își dase seama de frumusețea sa în aceeași clipă în care se și dezgusta de ea.

Salema Efraim avusese un program ordonat ca un registru de banca. În afară de rolul lui de amant, Walter mai fusese angajat medic cu anul al băncii, cum și al familiei Efraim. La recepțiile de miercură, el era nevoit să șadă trei ore în șir pe un scaun *empire*, la o apropiată distanță de fotoliul vast al patroanei. Tot Bucureștiul financiar și monden defilase astfel pe dinaintea figurii lui impasibile de martir frumos. Anume bărbați care cunoșteau scurte, din scurte treceri pe la buduarul și banca Efraim, stabilise de la început situația – de altfel, cu totul neascunsă – a tânărului, tot atât de rigid ca și stilul *empire*. Nimeni însă nu prevăzuse că Walter avea să fie suprema patimă a lăcomiei Salema.

Cifra pe care medicul Walter o cheltuia, cu un fel de disperare rece, n-o cunoștea decât Salema. Meticulos în cheltuieli mici din deprinderea sărăciei ordonate, Walter licita un obiect de preț, prin intermediari, pe toate piețele mezzatului european, iar uneori se deplasa el singur pentru cumpărătură. Când apartamentul lui nu mai încăpuse achizițiile prețioase, Salema îl muștrase de formă și îi dăruise casa Barodin, ce se vindea de ocazie cu opt milioane, cu întreg parcul de două hectare. O adevărată afacere și o bună prevedere, căci Walter, care nu capitaliza, ar fi riscat să

rămână pe drumuri cu felul lui de a cheltui, ce da Salemei iluzia de a fi iubită fără interes. Salema însăși destinase casa unui *Sanatoriu Walter*, așa încât darul era nu numai nimerit, ci și poetic, dat fiind că perechea se cunoscuse într-un sanatoriu. Colecția lui Walter avea acum un cadru demn de ea. Pentru Salema colecția era numai o grămadă de troace și de țoale, prețioase prin costul lor, dar mai ales prezentau amorul ei concretizat și garanția fidelității amantului.

Pentru Walter posedarea unui sanatoriu propriu era o măgulire și o compensație, era totodată și o asigurare împotriva ruinei. Când, trei ani după moartea bătrânei Efraim, doctorul Walter se însurase cu Lenora Hallipa, era un om cu o frumoasă situație bănească, datorită în mare parte sanatoriului prosper, fără a fi și multimilionarul ce ar fi putut fi. Cheltuise și cheltuia încă mult și cu patima cuiva care vrea parcă să scape de bani; era felul lui de a fi cinstit. Un ciur cu ochiuri largi, prin care se scurgea aurul impur, părea mâna pală a martirului, condamnat de el singur la un amor venal și odios. Cheltuielile nu însumau defel binefaceri. Înăsprit de lipsurile primei tinereți, Walter nu înțelegea să îndulcească traiul altora. Săracii, Walter îi cunoștea printr-însul: trebuiau să rabde sau să reușească.

Sanatoriul, în schimb, înghițea toate dărniciile lui. Când Salema i-l făcuse dar, Walter aproape crezuse că o iubește, își închipuise aproape că el sau ea aveau și suflet. Palatul devenise astfel un sanatoriu și un muzeu totodată. Birourile, chiar de administrație, din corpul principal, nu numai apartamentele particulare, erau încărcate de covoare de preț, ornate cu bronzuri, împovărate de tablouri; odată avuția lui așezată, doctorul Walter mai colecționase, dar mult mai rar. Frenezia lui de risipă era acum dedicată sanatoriului propriu-zis. După activitatea construirii pavilioanelor, venise aceea a amenajării lor. Walter comanda, refuza, alegea din nou, făcea acum călătoriile anume pentru a-și procura aparatele, era cel mai bun client al tuturor

noutăților în materie de mobilier medical, dorea adesea imposibilul și adesea era păcălit; urmarea însă o instalație unică și reușite aproape să-și satisfacă ambiția.

Sanatoriul Walter avea totuși reputația de a fi foarte costisitor. În adevăr, păsuirea bănească nu se practica acolo. Era un sanatoriu pentru oameni bogați, care trebuiau să plătească scump un tratament de lux, să plătească, scump ambiția în sfârșit izbăvită a doctorului Walter. Cel care plătise mai scump acel lăcaș rămânea însă mereu tot el.

În sanatoriul Walter pentru fiecare serviciu se afla un practician reputat. Walter personal nu făcea nici chirurgie și nici boli interne; era șeful: ceva mai mare ca toți, dar și mai mic, de aceea își rezervase domeniul vast și necontrolabil al bolilor nervoase. Nu însă fără drepturi; citise mult în această direcție și acum putea experimenta. Avusese unele rezultate bune și, cum clientela de lux e și clientela de reclamă, reputația lui depășise zidurile sanatoriului și devenise chiar un fel de celebritate, pe care el o purta cu desfătare sub aere nepăsătoare. Nu mai avea fața de Christ, cum nu mai avea de la moartea Salemei nici cununa de spini. În război – pe care-l făcuse corect la un spital de etapă – își răsese barba mică ce-i încadra paloarea și tenul i se bronzase; albastrul ochilor se oțelise, iar figura, fără semne vizibile, luase ceva matur și sever. Popasul acesta al războiului, ce-i schimbase preocupările, îi convenise; nimeni nu mai sta să se gândească atunci la Salema Efraim, nici chiar dânsul. În armată Walter nu dase de bănuț; de origine germană, dar născut și crescut în țară, n-avea pasiunea naționalității și se însumase cetățeniei fără șovăire. Norocul îl repartizase la etapă și nu la oraș; veștile din Rusia, unde se refugiase Salema, nu ajungeau până la dânsul, și nici nu porneau de la dânsul într-acolo, stare de lucruri ce-i convenea ca un repaus nou și minunat, pe lângă care greutățile campamentului păreau nimicuri. Asprimea noii sale vieți era pentru dânsul o refacere trupească.

Abia târziu, la Bârlad, aflase de moartea Salemei, întâmplată la Odesa; la Bârlad, garnizoana compusă din rezerviști provinciali nu-i cunoștea povestea. Făcut încă de mult și cunoscut de Walter – deoarece banchereasa ținuse să-și exploateze sentimental încă din viață dârnicia postumă – Walter n-avea nicio grija cu privire la testamentul Salemei. Se simțea acum liber, dar fără avânt pentru a se bucura de libertate; căuta să elimine toxinele lungii sale existențe rușinoase, nu să le înlocuiască cu altele; greutatea femeii grase ridicată, nu i se ridicase și greutatea trecutului. Doctorul Walter era un om lucid; cunoștea valoarea exactă a faptelor și a moralității lor: din confruntarea moralei cu ambițiile lui îi rezultase atitudinea rece și hotărâtă, compromis între dezgusturile de sine și gusturile sale.

La București, comandamentul statului-major german instalase în casa Barodin o anexă, cum și un spital în pavilioanele sanatoriului. Crezuse însă de cuviință să cruțe operele de artă, cât și instalațiile, hotărâre la care ajutasese și originea germană a numelui. Totul deci fusese folosit, nimic stricat. Întoarcerea lui Walter se făcuse, astfel, în condiții satisfăcătoare. După regimul campaniei își regăsise tezaurele cu o mulțumire și mai mare; regăsise și sanatoriul cu dorințe noi de transformări și de perfecționări – era singurul domeniu în care reușea să se încălzească.

Sanatoriul cunoscuse după război o epocă de mare prosperitate, deodată cu valul de lux ce copleșea totul. Clientela noilor îmbogățiți găsea în el confortul dorit; numele lui Walter creștea tot mai mult în opinia publică, iar eforturile lui reale în domeniul neurologiei aveau acum câmp larg de cercetare în neurastenia generației. Atenția femeilor pentru Walter – medicul la modă –, ca și cea a studentelor de odinioară, era nevoită să se resemneze.

În chip sincer Walter nu mai era capabil să simtă farmecul feminin; sănătos, bogat și liber, femeile erau totuși un sex desființat de o experiență necruțătoare. Continua astfel să-i fie credincios Salemei după moarte, rezultat pe care o femeie iubită

și iubitoare poate nu l-ar fi dobândit. Doctorul Walter nu credea de cuviință nici să se însoare; printr-un scrupul desigur absurd nu cuteza să-și ofere reputația și averea; cu tot echilibrul la care ajunsese cu timpul, i se întipărise, pesemne, sentimentul decăderii lui, mai puternic ca în opinia celorlalți.

În fața primului cadavru, în sala de autopsie, studentul Walter simțise slăbiciunea ce precede leșinul, dar nu-și astupase nările, nu dase un pas înapoi, nu se clătina; tot așa cu Salema Efraim; prin acest eroism se deosebise de toți cei ce ar fi putut fi în locul lui; din acea energie devenise acum atât de scrupulos, și din delicatețea unei conștiințe încărcate nu cuteza să se însoare, deși căsătoria îi sta la îndemână; orice femeie ar fi fost gata să-l reabiliteze; numai el nu vroia să se reabiliteze. Toate avansurile matrimoniale se descurajau deci. Doctorul Walter vrea să rămână celibatar – ziceau femeile – probabil pentru că sanatoriul îi mistuia tot amorul și pentru că doctorul călătorea prea mult în Italia și la Paris. În realitate, Salema istovise gustul lui Walter pentru voluptate, iar de suflet acum nu putea fi vorba, așa că femeile care totuși vor fi trecut prin viața lui Walter erau neînsemnate și rămăneau necunoscute. Avea sau nu legături cu vreo clientă sau infirmieră? cu vreo curtezana sau vreo vânzătoare de tablouri? Probabil că nu, deoarece niciuna dintr-însele nu se lăuda sau nu trăda. Curiozitatea, care are destul timp de pierdut, căutase zadarnic amante ascunse la mahala. Lipsit de sentimente și de dezgustul viciului, doctorul Walter trăia acum biologic, animal superior conștient de igiena ce-i pria; fără cerinți sufletești, își trata totuși moralul cu îngrijiri rafinate de purificare.

Personagiu atât de cunoscut, ducea un trai foarte retras și era discret în apucături; pe vremea Salemei apărea în salonul ei fiindcă nu putea face altfel; în clinica Proda nu fraterniza, nici atunci, cu nimeni. Tot pe vremea Salemei, intimitățile îl puteau vedea zilnic într-o cămăruță, simplu mobilată, a casei Efraim privind răbdător cum Salema și Efraim jucau o partidă de panță. Cărțile

erau cam sleioase în mâinile curmate de cărnuri ale Salemei, dar zburau îndemânatic; ceștile de cafea neagră erau mari ca filigene și se reinnoiau; țigările aveau un miros tare ce îneca: tabieturi orientale păstrate neschimbat, așa cum va fi fost și fondul real al firei lor. Din acea cămăruță doctorul Walter nu pleca la cluburi și cafenele; nu cunoscuse, ocolise deci glumele ce-l priveau. Ridicolul de a schimba cu un tip obraznic cărți de vizită în chestii de onoare pentru Salema Efraim nu-l ispitise. Amintiri de iatac levantin îl țineau și acum departe de reuniunile mondene, de mișcare și de lume. Magazinele de artă sunt locuri puțin umblate; automobilul îi era, vara ca și iarna, închis; înapoia geamurilor, bârfeala trecea prin reflexul refractar al cristalului. Doctorul Walter ura ostentația. De când nu mai avea dușmani, el singur își rămăsese dușman. Părând că se interesează în cel mai înalt grad de opinie publică, ea nu-l interesa decât în raport cu propria lui opinie de sine; hotărât să împingă cinismul până la capăt, se trudea totuși să îmblânzească judecata oamenilor, cărora le făcea acuma concesiile pe care nu le făcuse la timp virtuții; lesne satisfăcuți în curiozitate și lesne obosiți de calomnie, oamenii l-ar fi lăsat în pace dacă el n-ar fi iscodit mereu pricini de a se rușina și de a ispăși.

Își încercase puterile pentru rău, dar se disprețuia; semne ale unei sensibilități maladive, trecură însă prin același frigifer unde totul își pierdea culoarea, căldura, savoarea. Din sânguințele studentului ambițios de altădată îi rămăsese gustul de a citi mult; acum, când ambiția își atinsese scopul, lectura preferată a acestui om atât de clar cu sine, atât de hotărât și de rece, atât de potrivit pentru chirurgie, era psihoterapia, adică partea cea mai puțin pozitivă a medicinei. Devenit psihiatru pentru a se studia pe sine, doctorul Walter vindeca acum pe alții; așa cunoscuse și îngrijise pe soția neurastenică a moșierului Hallipa și apoi se căsătorise cu ea.

Căsătoria doctorului Walter fusese deci un eveniment neașteptat și socotit drept absurd. După ce se arătase a fi un celibatar hotărât, după ce refuzase orice propuneri și uneori propuneri atât de avantajoase, Walter se însurase cu o femeie care nu justifica prin nimic decizia aceasta excepțională. Dacă ar fi fost vorba de vreun amor nou sau de vreo legătură veche, lucrul și-ar fi putut găsi o explicare. Nu era însă nici amor, nici legătură: Walter cunoscuse abia de câteva luni acea văduvă, în calitate de clientă, și fără ca miracolul de a se înamora să se producă. Mirarea opiniei publice era deci bine motivată.

Lenora Hallipa, în dezastrul boalei ei de nervi și al văduviei, se azvârlise de gâtul lui Walter, fie printr-un gest instinctiv de apărare împotriva boalei și a văduviei, fie printr-un elan al temperamentului ei voluptuos. Nu premeditase. Era felul ei de a-și lecui sațiul, ca și nevoia de bărbați, tot printr-unul din ei. Așa se aruncase de gâtul ofițerului, primul ei bărbat, tot așa de al moșierului Hallipa; instinctul o îndruma mereu cu simplitate spre vocația ei. Era din acele femei care se mărită și gestul de capturare, a treia oară cercat, avea s-o ducă la a treia căsătorie.

Când Lenora se azvârlise de gâtul lui Walter, negreșit nu era prima clientă care făcea asemenea încercare. Walter însă se salva din astfel de agresiuni destul de lesne: păstra atitudinea unui medic care nu ia nici în nume de rău, nici în nume de bine, felurile emoții ale bolnavilor și ale femeilor; atitudinea cuiva care nu înțelege și înțelege totodată. Nu-i trebuia încurcătură, nu vroia servitute, amintirea Salemei plana încă asupra-i.

Gestul Lenorei îl luase însă prin surprindere și, probabil, într-un moment când armura lui era vulnerabilă. În acel moment de uitare de sine nu apucase a refuza, ba chiar pronunțase cuvinte de angajament. Dușmanul conștiinței dormea când Lenora îl atacase; dormea întâmplător sau poate că dinadins. Wal-

ter profitase pentru a-și pune conștiința în fața unui fapt împlinit; era o victorie asupra acelei conștiințe sau poate era tot opera ei subterană. Cât despre servitute, în acel accident care-l lega, Walter avusese impresia de servitute a femeii, impresie justă și totuși era aservit el însuși.

La confortul supei cotidiane nu aspirase, deoarece sanatoriul lui era mai bine organizat ca cel mai bun menaj; nostalgia unei prezențe feminine n-o avea, fiind un egoist fără slăbiciune, nici tandrețe, care cultiva încă singurătatea ca pe o purificare; se afla însă la o anumită fază din evoluția acelui proces de conștiință: își da acum seama că refuza căsătoria pentru anumite motive penibile, știa clar acum că dacă nu vroia o femeie aproape de el era din pricina toleranțelor lui trecute; dovedise deci care îi erau scrupulele și ar fi dorit ca ele să dispară. Se considera nedemn și se vroia demn. Până atunci acele motive stăruise numai în adânc, lucrase acolo surd, mut; acum privea motivele în față, le confrunta, le înfrunta. Aspirația lui spre o reabilitare prin căsătorie se dospea deci încă neformulată când gestul Lenorei îi dase decizia.

Odată căsătoria făcută, opinia publică se arătase indulgentă și resemnată. Pentru mediul social ce se ocupa de doctorul Walter, Lenora era o necunoscută, o câtime neutră, care nu alimenta invidia și comentariul. Ca și opinia publică, Walter era mulțumit de neutralitatea nevestei lui – destul de frumoasă pentru a-i satisface simțul estetic; nu era frumoasă într-atât încât să stârnească oroarea lui de frumos prin amintirea Salemei Efraim. Trupul ușor împovărat al Lenorei era zvelt față de al Salemei, fără însă a contrasta violent cu povara celeilalte. Lenora nu era nici destul de cinstită, nici destul de mândră, nici destul de săracă pentru ca prezența ei să constituie un reproș concesiilor de odinioară. Văzându-i alături, lumea nu putea avea porniri spre comparații supărătoare. Față de Walter, ca și față de lume, Lenora îndeplinea deci condițiile cerute și ocupa un loc care cerea a fi ocupat.

Ultimele luni ale divorțului Lenorei cu Hallipa fusese timpul logodnei celei noi. Walter se reculesese lesne din momentul de uitare de sine pe care Lenora știuse să-i provoace și se alesese cu beneficiul de a se fi decis la căsătorie. Trata acum iarăși pe Lenora ca pe o convalescentă și, când sosea ca logodnic, vizitele lui semănau cu cele medicale, cu diferența unei sărutări distrase și convenționale. Perfect lămurit cu sine, Walter își da acum seama că vroia să treacă în rândul celor ce au un trai familial și că Lenora era partenera trebuitoare.

Lenora însă, care nu putea ști acel scop, avea inegalități, încercări neizbutite de alintare amoroasă, o nedumerire care, încalcându-se cu ultimele reziduuri ale neurasteniei, o buimăcea. Altfel cunoscuse ea pe bărbați decât era Walter și totuși el o luase de nevastă. Simțea însă că partenerul ei de acum se deosebea de ceilalți și asta o făcea să ia o atitudine de bolnavă pe care medicul, cât și omul, o aservește și o intimidează.

Tupeul ei de altădată neapucând a se valorifica, nu-și regăsea firea obraznică de mai înainte; părea că boala ei fusese o eclipsă din care se salvase cu un chip sufletesc transformat, pus în masca de gips a unui tipar nevoit.

Căsătoria fusese făcută pe la sfârșit de noiembrie, la Predeal, cu singura asistență a celor întârziați încă în localitate. O căsătorie simplă, discretă, aproape clandestină; nici rude, nici prieteni, din familie numai Coca-Aimée, fata a doua a Lenorei, pe care, încă din timpul boalei, Walter o chemase de la Viena – unde studia – ca un derivat pentru neurastenia mamei ei.

Prezența fetei motivase și înlesnise eticheta dintre Walter și Lenora.

În chiar seara căsătoriei, Lenora pornise cu soțul ei să-și ia locul în palatul Barodin. Walter ducea acolo o femeie dezorientată, o sclavă căreia nici cel puțin nu-i cerea să fie amantă, ceea ce lua Lenorei singurele arme de egalitate, o paraliza total.

E drept că Lenora reușise să-și refacă viața; avea conștiința primejdiilor prin care trecuse divorțând, avea respect pentru condiția ei nouă, mai presus de tot însă avea o nelămurire, o constrângere care o înmărmureau.

Însănătoșită, iată că intrase într-un sanatoriu de lux, al cărui stăpân era și stăpânul ei; era un fel de boală nouă. De la început nu putuse socoti sanatoriul Walter ca pe o casă proprie, cum nici pe doctor ca pe un soț.

Altădată, din fundul casei perceptorului din Mizil, se trezise ca de când lumea moșiereasa și domnise prin capriciu asupra tuturor; aci era strânsă în chingile unei stâneniri permanente: „De ce m-a luat?... Ce e cu mine?...” erau întrebări care circulau în ea nelămurit, fără a se cristaliza.

De și le-ar fi pus limpede, ar fi fost un fel de a se lămuri, i-ar fi dat o atitudine. Ea însă, nici sănătoasă, nici bolnavă, circula liber într-un sanatoriu, locuia cu strâmtoare un palat, ca pe un adăpost străin, provizoriu.

Firea ei fără șleau și nerușinarea amoroasă – calitățile ei unice – erau nimicite de atitudinea rece a lui Walter și speriate de decorul palatului aceluia plin de forme ostile de artă, de forme de trup și de amor care o umileau, pentru că nu le înțelegea și nu-i semănau. Iar dincolo de muzeu erau sălile cu paturi albe, cu instrumente ciudate și miros antiseptic, localul de suferință și datorie, asupra căruia veghea pasiunea glacială a lui Walter. Când Lenora cercase a se aventura pe-acolo, Walter îi făcuse un semn vag de politețe sau de concediere, absorbit de alte preocupări. Trecea acum din ce în ce mai rar pe coridoarele lungi cu preșuri imaculate, prin hall-urile cu rogojini simple sau linoleum, ornate cu plante ale căror frunze erau reci și lustruite și unde, pe scaune de trestie, se odihnea vreun convalescent, care, îmbrăcat cu halatul dungat al casei, o impresiona ca un ocnaș.

În apartamentul particular, cu camere mari și zadarnice și cu mobile fără de întrebuințare, Lenora rătăcea fără rost și se